

ELEMENTI FILOZOFIJE JEZIKA U
"POVIJESTI MEĐUZEMLJE" J. R. R. TOLKIENA

JOSIP ĆIRIĆ
Odjel za filozofiju
Department of philosophy
Sveučilište u Zadru
University of Zadar

UDK/UDC: 1:81:81' 373
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno
: 2004-12-18
Received

U Tolkienovoj "Povijesti Međuzemlje" mogu se prepoznati njegovi stavovi, kao lingviste, o naravi jezika. Ovo se ispitivanje temelji na pretpostavkama o projekativnoj naravi fantastičke literature, analogističkoj teoriji naravi imena u filozofiji jezika, te teoriji fonetičke ikoničnosti. Analiza hrvatskog tradicijskog bestijarija upućuje da se ova pojava može identificirati stastičkim metodama, poimenice za fonološko svojstvo prekidnosti. Kao autor četrnaest umjetnih jezika, Tolkien je pretočio u leksik i strukturu pisma ideju o poklapanju biti jezika i svijeta: fonetska struktura, konotativne asocijacije i ustroj *tengwara* skladno prate etičku dimenziju objekata na koje referiraju. Na koncu se navodi nekoliko istraživanja koja potvrđuju početne teze i u nefantastičkoj okolini.

KLJUČNE RIJEČI: Tolkien, filozofija jezika, analogizam, fonetička ikoničnost, magijsko mišljenje

Kada se načne tema filozofije i Tolkienova književna opusa, odmah se nameće usporedba s njegovim prethodnikom s Oxforda, Charlesom Lutwidgeom Dodgsonom, poznatijim pod pseudonimom Lewis Carroll. Dodgson je bio matematičar, s interesom za logiku, koji je entuzijazam prema struci pretočio u jedno od najpoznatijih djela fantastike. Identična rečenica može se primijeniti i na Tolkiena: profesor lingvistike, stručnjak za nordijske

jezike i kulturu, svoj je fantazijski opus utemeljio na istom materijalu na kojem i profesionalnu karijeru. Dok se prvi usredotočio na logičke paradokse, drugog je zanimala narav jezika. I koliko god je Dodgson predmet ilustracije u filozofiji, Tolkien joj nije ništa manje zanimljiv.

Lingvističko-literatna skupina Inklings profesorâ s Oxforda ostavila je i u struci i u književnosti nekoliko značajnih imena: Owena Barfielda, Charlesa Williamsa, C. S. Lewisa i J. R. R. Tolkiena. Njihovom se radu može naći izvjesna paralela u oživljavanju tradicijskih predaja europskih kultura: u Njemačkoj Ludwig Tik, Archiem von Arniem i E. T. A. Hoffman pričaju o patuljcima, vilenjacima, podzemnom blagu i transformaciji oblika, u Francuskoj Charles Nodieu oživljava svijet utvara i vampira, u Rusiji Gogolj opisuje slavenski pandemonij u ukrajinskim selima, u Sloveniji djeluje Janez Trdina, u Makedoniji Marko Cepenkov, a u Hrvatskoj baštinu u književnost unosi Ivana Brlić-Mažuranić.¹

Ovaj tekst temelji se na nekoliko teza:

1. Tolkienov tekst bit će pogodan za identifikaciju pojedinih teza za filozofiju jezika uslijed projektivne naravi fantazijske literature.
2. Tolkien je analogist (naturalist) kada je riječ o naravi jezika.
3. Fonetička ikoničnost i magijsko mišljenje bitni su elementi koji objašnjavaju Tolkienovo poimanje jezika.

Projektivna narav fantastike

Fantazijska literatura zahvalan je medij za proučavanje pozadinskih teza njezinih autora. Jamačno je razlog tome projektivna narav zamišljanja alternativnih krajobraza i likova isti mehanizam koji koristi psihologija ne bi li na temelju različitih nedovoljno strukturiranih i višeznačnih podražaja dobila uvid u strukturu ličnosti i motivaciju. Nedostatak sadržaja autor tako nadoknađuje vlastitim stavovima. Povijest književnosti daje za pravo ovoj tvrdnji: čini se da su neka od najintrigantijih djela koja su govorila o naravi suvremenika smještena u fantazijski krajolik: Ezopove basne, Swiftova "Gulliverova putovanja", Orwellova "Životinjska farma", Tolkienova "Povijest Međuzemlje". Upravo na tragu združenosti projekcije i lingvističke ekspertize utemeljit ćemo našu analizu.

---

¹ Zanimljivo je da Allen & Unwin, izdavači Tolkienovog "Hobbita", objavljuju engleski prijevod "Priča iz davnine" trinaest godina prije.

Joseph Campbell (1949) iznosi tezu o zajedničkim elementarnim tezama mitova diljem kultura, koju je kasnije na području psihijatrije Carl Jung razradio pod pojmom 'arhetipova'. Usporedna analiza (Brennan, 2004) Campbellova obrasca i dvaju općih mjesta znanstvene fantastike, "Ratova zvijezda" i "Matrixa" pokazuju kako se na istu mitsku strukturu može projicirati dva posve različita sadržaja: svemirska opera i virtualna stvarnost. C. S. Lewis, iznoseći opće značajke mita (1961, 43-44) navodi kako je mit vanliteraran i nezavisan od eksplicitne prezentacije, neizbježan i uvodi nas u neprekinuti objekt kontemplacije, te da su njegovi likovi tipovi.

Razliku mita i logosa moglo bi se postaviti razlikovanjem pitanja 'Tko?' i 'Zašto?' - prvi antropomorfizira uzroke, dok drugi seže za racionalnim objašnjenjem. Iz tog je razloga lakše prepoznati humanu, egzistencijalno relevantnu komponentu u mitu nego u racionalnom objašnjenju, koje je usredotočeno na odnos uzrok-posljedica. Također, projektivni segment je prisutniji.

Tolkien je svoj književni opus temeljio na golemoj erudiciji i štošta je posudio iz povijesnih mitova: u pjesmi o Earendilu prepoznaje se poema Crist anglo-saksonskog pjesnika Cynewulfa iz VIII. st. (Noel, 1980, 4-6), Turin Turambar posuđen je iz finske Kalevale, a Beren i Luthien prepričani je Mabinogion iz velške književnosti...

Projektivna narav fantazijskih djela moguće je prepoznati i u psihološkim procesima kojima se podvrgavaju likovi, što je posebice vidljivo ukoliko je riječ o opisu povijesnih događaja. U usporedbi s povijesnim detaljima, vidljivo je kako su akteri podvrgnuti procesima depersonalizacije (npr. psihologijsko nijansiranje u opisu je siromašno, suprostavljeni etnicitet prikazuje se kao druga rasa/vrsta), dok su, s druge strane, procesi i sile antropomorfizirani (animizam). Estetski moment igra bitnu ulogu: etička dimenzija opisa određenog aktera bit će visoko korelirana (ne)ugodnosti njegovih vizualnih značajki (boja, animalna anatomija). Objašnjenje se može potražiti u značajkama neverbalne komunikacije (npr. ARONOFF, WOIKE, i HYMAN, 1992).

Analogizam u jeziku

Na pitanje "da li postoji neka neposredna logička veza između onoga što riječi označavaju i njihovog konkretnog glasovnog sklopa, ili je ta veza proizvoljna, nastala u mnogostrukoj igri slučajnosti" (Ivić, 1975., 14-16) možemo ponuditi dva načelna odgovora:

- analogistički (naturalistički);
- anomalistički (konvencionalistički).

Za analogiste, jezik je prirodni dar. On u suštini odražava harmoniju glasa i značenja, logičan je i pravilan. Antički su analogisti cijenili etimološka istraživanja, želeći otkriti bit riječi. Heraklita možemo smjestiti u ovu skupinu. S ovom tradicijom lako možemo povezati i okultno, magijsko.

Za anomaliste ne postoji povezanost značenja i izgovora. Oni su, dapače, ukazivali na nepravilnosti u raznolikim jezičkim odnosima. Antičkim anomalistima pripadao je Demokrit.

Platon je pokušao zastupati kompromisni stav u dijalogu "Kratil" u kojem suprotstavlja Kratila (analogista) s Hermogenom (anomalistom). Naturalistička pozicija, koja nas ovdje zanima, može se sažeti u sljedeće: Moguće je osobu ne nazvati *n* čak i ako bi ga svi ljudi zvali *n*. To je stoga što je 'n' ime nečega jedino ako nosi sličnost s prirodnim odnosom *R* prema toj stvari. *R* je shvaćen kao vrsta mimetičkog ili oponašajućeg odnosa. (423b-428a, 430a10-b1). Na koncu, iako Platon napada naturalizam, slaže se da mora postojati odnos *R* koji se na izravan ili neizravan način odnosi prema imenu imenovanog objekta, ali odbija da se *R* može izraziti na način koji u potpunosti odbacuje konvenciju (prema Craig, 1998).

U religijskoj i mističnoj tradiciji našeg kulturnog kruga lako je prepoznati uvjerenje da je imenovanje drugi, moćniji, način djelovanja. Kod Sumerana se bog vodâ i zao bog vjetrova i zemlje sukobljavaju i pri tom stvaraju ili uništavaju riječima. U babilonskom "Epu o postanju" oružje Tiamat u protunapadu su prokletstvo i magijska inkantacija (prema Sambunjak, 1993). U Bibliji je izgovorena riječ također oružje. Tako maopski kralj Balak proziva Bileama da prokune Izrael, ali ovome to ne uspijeva, nego ga blagoslovi i tako Izraelci pobjeđuju (Br. 23:7-10.). U Petoknjžju stoji Treća zapovijed o zabrani nesvrhovitog zazivanja Božjeg imena (Izl. 20:7.). U napomenama Knjige izlaska navodi se kako Židovi iz strahopoštovanja nisu usuđivali izgovoriti *Jahve*, pa su ga zamjenjivali s *Adonaj* (Gospodin) ili *šema* (ime). Postojalo je opće pogansko uvjerenje tadašnjeg svijeta da poznavati pravo ime nekoga boga znači steći moć nad njime. O početku Ivanovog Evandjelja i logosu objavljeno je mnoštvo literature.

Kearl (2003) navodi da su Puritanci vjerovali da je nečije ime vozilo duše, i da se putem imena može upravljati s nečijom naravi ili ponašanjem. Tako se u engleskim knjigama rođenih u XVI. i XVII. st. mogu naći moralno zasićena imena poput Sindenie, Fear-not, Search-the-Scriptures, Prudence,

Chastity, Charity i Flie-Fornication². Ovo je uvjerenje prepoznatljivo u poslovcu *Nomen est omen* (Ime je znak).

U pučkoj medicini hrvatskog kraja, preuzela se turska praksa magičnih zapisa koji su ili liječili bolest, štitili od razbolijevanja ili su pomagali u ljubavnim jadima. Zapis bi se presavio nekoliko puta i objesio oko vrata. Riječ je o jezičnoj amajliji. Slično i Sambunjak (1999) u analizi glagoljskog teksta magijskog obreda očišćenja nalazi da je "...tekst , i magija kojoj pripada, utemeljen na postulatu da se stvari događaju po sličnosti, to je prasak uništenja u tekstu zaista dovoljna garancija da će u prasku u stvarnosti nestati i kletva."

Moć riječi, osim u molitvi, vidljiva je i u praksi zaklinjanja i proklinjanja. U zaklinjanju, osoba nabraja sve vrijedne stvari u životu, počevši od najbliže socijalne mreže (obitelj, djeca) do imovine i to nudi kao zalog da govori istinu. Laže li, tada se svemu nabrojanome ima desiti zlo. U proklinjanju, cilj je izgovorenoga da se ciljanoj osobi, njenim bližnjima i imovini desi zlo jer je na izvjestan način oštetila onoga tko proklinje. Tako imamo u biti isti proces zazivanja moći da uništi nečije uvjete egzistencije, samo se mijenja svrha zazivanja.

Sa sociološke strane, imenovanje, odnosno, davanje titula, je proces kojim se legitimira nečija moć u konkretnoj društvenoj grupi. Ono je također odraz nečijeg statusa – mjesta koje pojedinac zauzima u grupi, načina kako se drugi odnose prema njemu i on prema njima (Robertson, 1981., 80-81). Tako je moguće utvrditi visoku povezanost između osobnih imena i socijalnog statusa, posebno nekih onomastičkih specifičnosti (npr. latinski broj kao sufiks, oznaka 'sr.', 'jr.') (Kearl, 2003).

Navedeno dovoljno ilustrira kolika se važnost pridaje analogističkom poimanju jezika, onomastičkom segmentu jezika.

Fonetička ikoničnost

U psiholingvistici je 1950-ih obavljeno dosta istraživanja (Brown i sur., 1955; Sapir, 1929; Wertheimer, 1958) koja su se bavila ispitivanjem odnosa između fonetike i emocionalnog odgovora. Naglasak istraživanja bio je na fonetskom simbolizmu i odnosu zvuka i značenja riječi.

Miall (2001) primjećuje da je u istraživanjima često pronađen sistematični kontrast značenja, ali da ga se ne može nužno pripisati fonetskom

---

² Doslovce: Poricanje-grijeha, Ne-boji-se, Čita-Zavjet, Mudri, Čedni, Milostiv i Odbij-općenje.

značenju. Kao što smo vidjeli, o ideji fonetskog značenja raspravlja se još od Platonova vremena. Alternativni je pristup teorija fonemske ikoničnosti, koja tvrdi da fonemski uzorci sustavno podupiru kontrast značenja. Miallovo istraživanje s čitanjem odlomaka priča pokazalo je da kontrasti u frekvencijama vokala i konsonanata pridonose varijaciji u brzini čitanja i čitateljevoj procjeni pročitano odlomka. Time se sugerira osjetljivost čitatelja na varijacije u tonalnim uzorcima prilikom čitanja.

Smith (1998) je istraživao emotivnu vrijednost fonema u prirodnoj socijalnoj okolini – političkim izborima. Glasачi mogu imati razne kriterije izbora: vjernost, program... dok će neodlučni birači biti podložniji nediskurzivnim sadržajima, pa tako i zvukom kandidatova imena, posebno ritma i komplementarnih atributa. Za razliku od drugih oblika emotivnih asocijacija, one povezane s fonemima imena nemaju diskursa, nisu manipulativne, i stoga bi trebale imati predvidljiv utjecaj na ponašanje glasača. Rezultati njegovog istraživanja potvrđuju razumno precizne predviđanja izbornih rezultata na temelju odabranih fonetskih obilježja imena kandidata.

Kada se promotre prirodni jezici, npr. hrvatski, moguće je statistički odrediti učinak fonetskih osobina na konotaciju riječi. Tako je moguće napraviti analizu prema Jacobsonovim binarnim fonološkim svojstvima (Muljačić, 1964) i etičkoj dimenziji pojedinih riječi, u konkretnom slučaju, hrvatskom tradicionalnog mitološkog bestijarija (Ćirić, 2003). Tako je fonološkom analizom 101 imena iz hrvatskog tradicijskog bestijarija (Vrkić 1995; 1996) ustanovljena statistički značajan efekt prekidnosti na etičku komponentu imena: drugim riječima, u onim imenima koja su predstavljala zla bića, prekidni glasovi upotrebljavani su znatno češće ($\chi^2 = 6.702$, $df = 2$, $C = 0.095$, $p < 0.05$). Promotri li se narav jezika koje je Tolkien stvorio, imamo zornu ilustraciju ove pojave: zvučna slika jezika odražava narav vrste koja ga upotrebljava. Nesputan prirodnom evolucijom jezika, iako je veliki dio riječi posuđen iz postojećih jezika (staroengleskog, srednjeengleskog, staronorveškog, starovisokonjemačkog, gotskog, latinskog i ruskog; prema Noel, 1974) Tolkien je mogao istaknuti do krajnosti ovu tendenciju: Quenya i Sindarin sadrže dosta likvida, malo prekidnih glasova, riječi imaju melodični zvuk, a u skladu s tim je i ponuđena 'povijest jezika' - na njima se mogu izreći emocije i misli do takve suptilnosti koja je u drugim jezicima nemoguća. S druge strane, crni govor je jezik neprijatelja i negativnu konotaciju održava ne samo imenom: prekidni glasovi su zastupljeniji, riječi su napornije za izgovor i asocijaju na krtost. Poveže li se ovaj zaključak sa spoznajama iz socijalne psihologije o stavovima prema određenim stavovima tijela (Aronoff i sur., 1992), koji tvrde kako

zaokruženi pokreti i posture komuniciraju prijateljstvo i toplinu, dok uglati položaji prenose opasnost ili neprijateljstvo, imamo dodatan argument za tvrdnju o umješnom izazivanju emocionalnog odgovora i zamišljene etičke dimenzije riječi.

Kao sredina između etičko-lingvističkih polova stoji patuljački jezik: *khuzdul*. Rječnik (Noel, 1980) pokazuje kako tu prevladavaju grleni glasovi, kombinacija kompaktnosti i prekidnosti, dominantni su fonemi [x], [k] i [z]. Dakako, povijest koja je pridodana tom jeziku, posve odgovara konotacijskoj asocijaciji koju izazivaju riječi.

Navedeno se može ilustrirati sljedećom tablicom odnosa jezika i konotacija (prema Allan, 1978 i Noel, 1980):

QUENYA	KHUZDUL	'CRNI' JEZIK ³	ZNAČENJE	KONOT.
er	-	ash	jedan	0
mor	-	burz	mrak	-
mornie	-	burzum	tama	-
heru	-	durb	vladati	-
ur	-	ghash	vatra	-
tuuva	-	gimb	naći	0
orme	-	gul	utvara	-
nut	-	krimp	vezati	-
korma	-	nazg	prsten	- ⁴
linyenwa	-	sharku	starac	0
mool	-	snaga	rob	-
tul	-	thrak	donijeti	0
yrch	-	uruk	veliki ork	-
naug	khazad	-	patuljak	+
ered	baraz	-	planina	0
pelekko	baruk	-	sjekire	-
men	dum	-	mjesto, stan	+
hyelle, libli	kheled	-	staklo	+
ailo, oelin	zaram	-	jezero	+
oron, oegas	zirak	-	planina	+
telpe, silith	mithril	-	srebro	+

³ Uvrštene riječi su uzete samo iz *Gospodara prstvenova* (Tolkien, 1955) i riječnici *khuzdul* i 'crnog' jezika su preuzeti u cijelosti. Sindarin i Quenya posjeduju značajno veći fundus riječi od ovdje navedenog.

⁴ Ovdje se misli na "Jedan Prsten", koji je personifikacija zla.

Još je jedan zoran pokazatelj analogističkog poimanja jezika kod Tolkiena: pismo. On posuđuje anglosaksonski *futhark*, runsko pismo za pojedine jezike koje je izmislio, ali sam smišlja Feanorovo pismo ili *tengwar*, kojemu pridaje veliku vrijednost. Oblik pojedinih znakova, kao i njihovo grupiranje, temelji se na glasovnim svojstvima: što su glasovi sličniji, to im se i izgled više poklapa. Tolkien navodi primjer iz latinice: slova *p* i *b* (Tolkien, 1991, 1093).

Slijedom početnih postavki ovog rada, pojava povezivanja fonetičke ikoničnosti s etičkom dimenzijom riječi bit će još uočljivija u fantastičkoj literaturi koja se nastavlja na Tolkiena, u konkretnom slučaju, ustroje fantastičkog igranja uloga. Kada se izdvoje imena povijesnih zvijeri (tim bestijarijima dominiraju zla stvorenja), način tvorbe preostalih imena je dvojak: temelji se na fonetičkoj ikoničnosti ili na semantičkoj kombinaciji pojmova koji imaju negativnu konotaciju (Cook i sur., 2002; Brown, 1998). Kada je riječ o osobnim imenima ovaj je postupak još očitiji.

Za kraj, potrebno je naglasiti važnost ontologije u slučaju bavljenja magijskim mišljenjem i jezikom. Brojni su glazbenici koketirali s okultnim, što je vidljivo u imenima hard-rock i metal grupa: Black Sabbath, Judas Priests, AC/DC (Anti Christ, Devil's Child), KISS (Kings in Satan's service)... Jedan tragičan događaj može poslužiti kao ilustracija opasnosti brkanja magije kao antropološkog fenomena sa moći. Metal (i sve njegove podvrste) kao glazbeni pravac od početka koketira s magijom. Kao primjer (Farrington, 2000, 63-64) može se uzeti umorstvo Oysteina Aarsetha, pjevača norveške skupine Mayhem, znanog kao Euronymous. Njegov je ubojica Varg Vikernes, znan kao Count Grishnackh, vođa konkurentne black-metal grupe Burzum. Vikernes, očiti psihotik, bio je uvjeren da je Norveška Odinovo tlo i, prema tvrdnjama policije, smjerao je minirati lokalnu crkvu tijekom mise. Ironična je veza u tome što preuzima imena iz Tolkienovog opusa, vjerujući u njihovu moć, iako je riječ o djelu kojem je poznat autor i koje je fikcija, tzv. 'hinjena povijest'. '*Grishnák*' je ime jednog od zapovjednika orka, dok '*burzum*' znači mrak, taman (Noel, 1980., 122, 150, 165). S prilično sigurnosti ovo se može proglasiti za najbizarniji dokaz Sapir-Worfove hipoteze.

Zaključak

Iako dio popularne kulture, pogotovo posljednjih nekoliko godina, Tolkienova "Povijest Međuzemlje" posjeduje zanimljivu facetu za filozofiju

lingvistike. Polazišna točka u njegovom razumijevanju jezika je analogistička (naturalistička) pretpostavka o usklađenosti riječi i objekta na kojeg referira. Ista je pretpostavka u temelju okultnog. S izmišljenih četrnaest jezika (dakako, različitog stupnja razrađenosti) i posebnim pismom, zorno se moglo prepoznati analogističko nastojanje. Ista tendencija može se zapaziti i u hrvatskom jeziku, posebice tradicionalnom mitskom bestijariju. Psiholingvistička istraživanja nude dodatno pojašnjenje ovakvog filozofijskog poimanja jezika kroz teoriju fonetičke ikoničnosti.

Literatura

- ALLAN, J. (1978): *An Introduction to Elvish, Other Tongues, Proper Names and Writing Systems of the Third Age of the Western Lands of Middle-Earth as Set Forth in the Published Writings of Professor John Ronald Reuel Tolkien*, Glenfinnan, Bran's Head Books.
- ARONOFF, J., WOIKE, B. A. i HYMAN, L. M. (1992): Which are the stimuli in facial displays of anger and happiness? Configurational bases of emotion recognition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 1050-1066.
- BIBLIJA.
- BRENNAN, K. (2004): *Star Wars: Origins*, elektronički tekst URL: <<http://www.jitterbug.com/origins/myth.html>>
- BROWN, R. W., BLACK, A., HOROWITZ, A. E. (1955): Phonetic Symbolism in Natural Languages, *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 50: 388-293.
- BROWN, S. (1998): *The Bestiary: Being a treatise on the subject of Ansalonian animals and monsters*, Turnhout, Wizards of the Coast.
- CAMPBELL, J. (1949): *Hero With A Thousand Faces*, Princeton University Press.
- COOK, M., TWEET, J. i WILLIAMS S. (2000): *Dungeons and Dragons Monster Manual, Core Rulebook III*, Berchem, Wizards of the Coast.
- CRAIG, E. (ur.) (1998): *Routledge encyclopedia of philosophy*, CD-ROM, ver. 1.0. London, New York, Routledge.
- ĆIRIĆ, J. (2003): Imenovanje i magijsko mišljenje, *neobjavljeni rukopis*.
- FARRINGTON, K. (2000): *The History of Supernatural*, London, Chancelor Press.

- IVIĆ, M. (1975): *Pravci u lingvistici* (3. izd.), Ljubljana, Državna založba Slovenije.
- KEARL, M. C. (2003): *A sociological tour through cyberspace: Living in a symbolic world*, elektronički tekst, URL: <<http://www.trinity.edu/~mkearl/socpsy-4.html>>.
- LEWIS, C. S. (1961): *An Experiment in Criticism*, 1961 Cambridge University Press.
- MIALL, D. S. (2001): Sounds of contrast: An empirical approach to phonemic iconicity, *Poetics*, 29(1):55-70.
- MULJACIĆ, Ž. (1964): *Opća fonologija i fonologija suvremenog talijanskog jezika*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- NOEL, R. S. (1980): *The Languages of Tolkien's Middle Earth*, Boston, Houghton Mifflin Co.
- PLATON: *Kratil*.
- ROBERTSON, I. (1981): *Sociology* (2nd ed.), New York: Worth Publishers, Inc.
- SAMBUNJAK, S. (1999): Simbolika i stil glagoljskog magijskoga obreda očišćenja, *Radovi FFZD – razdio filoloških znanosti*, 38(28): 183-216.
- SAPIR, E. (1929): A Study in Phonetic Symbolism, *Journal of Experimental Psychology*, 12:225-39.
- SMITH, G. W. (1998): The political impact of name sounds, *Communication Monographs*, 65(2):154-172.
- TOLKIEN, J. R. R. (1955, 1991): *The Lord of the Rings*, jednosveščano izd., London, Harper Collins Publishers.
- VRKIĆ, J. (1995): *Vražja družba*, Zagreb, Glagol.
- VRKIĆ, J. (1996): *Hrvatske bajke*, Zagreb, Glagol.
- WERTHEIMER, M. (1958): The Relation between the Sound of a Word and Its Meaning, *American Journal of Psychology*, 71: 412-415.

*Josip Ćirić: THE ELEMENTS OF PHILOSOPHY OF LANGUAGE IN
TOLKIEN'S "HISTORY OF MIDDLE-EARTH"*

Summary

We can recognise in Tolkien's "History of Middle-earth" his attitudes, as a linguist, toward the nature of language. This inquiry is based upon presuppositions of projective nature of fantasy literature, analogistic theory of word's nature in the philosophy of language, and phonetic iconicity theory. The analysis of Croatian traditional bestiary concludes that we can identify these phenomenons by means of statistic method, in

this case, for phonological feature of discontinuity. Tolkien is the author of fourteen artificial languages, and he made plain in vocabulary and in the structure of the letters the idea of concordance between a language and the world: phonetic structure, connotative associations and structure of tengwar are in tune with ethical dimension of referred objects. In the end, several researches are stated that confirms our presuppositions in non-fantasy surrounding.

KEYWORDS: analogistic theory, philosophy of language, phonetic iconicity, magical thinking, Tolkien